

II. Rákóczi Ferenc fejedelem társasága

Európai fejedelmek, államférfiak, diplomaták, hadvezérek és Magyarország a 18. század elején

Nemzetközi konferencia, Budapest, 2026. október 8-9.

A nagy török háború (1683-1699) után a Magyar Királyság szinte teljes területe felszabadult az oszmán hódoltság alól a széleskörű európai politikai, diplomáciai és katonai együttműködésnek köszönhetően. Eközben a Habsburg Monarchia sikeresen megszilárdította hatalmát Közép-Európában, míg spanyol ága az összeomlás szélén állt. A 17. és 18. század fordulója egy új korszak kezdetét jelentette Európában. A Francia Monarchia és a Habsburg Birodalom évszázados rivalizálásán túl az új hatalmak – mint például Anglia, 1707-től Nagy-Britanniaként, Oroszország és Poroszország – megjelenése az európai kontinensen zajló nagy játékokban a kétpólusú világot összetettebb valósággá alakította. A spanyol örökösödési háború (1700-1714) és a nagy északi háború (1700-1721) tovább fokozta az európai politikai tájkép széttöröttségét. A nagyhatalmi érdekek kereszttüzében álló országok, különösen a kisebb hatalmak uralkodói szintén küzdöttek azért, hogy megtalálják a helyüket a „fejedelmek társaságában”. 2026-ban ünnepeljük II. Rákóczi Ferenc (1676-1735) születésének 350. évfordulóját, ez jó alkalom arra, hogy megvizsgáljuk az utolsó erdélyi fejedelem hányatott pályafutásán keresztül az európai politika főbb kérdéseit és a történelmi személyiségek szerepét az események alakulásában.

II. Rákóczi Ferenc életéről, az általa vezetett szabadságharcról és a tágabb értelemben vett Rákóczi-korszakról könyvtárnyi irodalom született az elmúlt évszázadok során, és a történelmi események megítélése is folyamatosan változott. A 19. század óta szinte valamennyi történelmi korszakban kialakult egy Rákóczi-kép, amelyet nagyban befolyásoltak a jelentősebb aktuálpolitikai és világtörténelmi események. Így nem meglepő, hogy a Nagyságos Fejedelelem a magyar történelem egyik legnépszerűbb nemzeti hősévé vált, akinek az emlékét szinte valamennyi magyar helységben őrzi egy utca, tér vagy intézmény. II. Rákóczi Ferenc nemcsak a magyar történelem kedvelt személyisége, de hasonló népszerűség övezi személyét számos európai országban, mint például Lengyelországban vagy Franciaországban. A Rákóczi-szabadságharc és az azt követő emigráció történetének újabb kutatásai számos területen hoztak érdekes eredményeket. Itt elsősorban a diplomáciatörténeti, társadalomtörténeti, valamint az irodalom- és művelődéstörténeti kutatásokra szeretnénk felhívni a figyelmet.

E témában végzett legújabb kutatások nyomán nemzetközi szakértők által bemutatott konkrét esettanulmányok segítségével javasoljuk megvizsgálni e korszak sajátosságait. Ezek alapján négy fő vizsgálati irányvonal rajzolódik ki:

1) Az európai hatalmi egyensúly kérdései. Ez a téma olyan bonyolult nemzetközi kérdéseket kíván megvizsgálni, amelyek befolyásolták az európai hatalmi egyensúlyt és a diplomáciai kapcsolatokat. Kik voltak a főbb politikai szereplők? Hogyan sikerült megragadniuk a hatalmat? Milyen szerepet játszottak a kisállamok és a felkelések a nagyhatalmak közötti kapcsolatokban? Milyen helyet foglaltak el ezek az események a korabeli politikai nyilvánosság előtt és a különböző országok politikai propagandájában? Melyek voltak Rákóczi fejedelem nagyhatalmak felé irányuló diplomáciai erőfeszítéseinek sajátos jellemzői? Milyen mértékben folytatott diplomáciai tevékenységet külföldi hatalmakkal való száműzetése során?

2) A háború és béke kérdései. A magyarországi háború sajátosságai megérdemlik a figyelmünket, különösen mivel más katonai konfliktusok (pl. a spanyol örökösödési háború és az északi háború) és más politikai ellentétek (pl. a Habsburgok és az oszmánok közötti ellentétek) is zajlottak ugyanabban az időben, és befolyásolhatták a magyarországi eseményeket. Melyek voltak a 18. század eleji magyarországi háború jellemző vonásai? Milyen mértékben beszélhetünk aszimmetrikus hadviselésről a magyarországi háború esetében? Milyen szerepet játszottak a különböző felek a különböző frontokon folytatott műveletekben és a tárgyalásokban? Miként értékelhető a béketárgyalások jelentősége, külföldi mediátorok szerepe? Milyen volt a háború helyi hatása és milyen volt a nemzetközi képe?

3) Párhuzamos életrajzok. Az európai történelem ezen időszakának tanulmányozása jelentős fordulatokat tárt fel, amelyek számos fejedelem uralkodását befolyásolták. Kik voltak a legkiemelkedőbb történelmi személyiségek ebben a változás korában? Voltak-e II. Rákóczi Ferencéhez hasonló életpályák (pl. II. Stuart Jakab, Leszczyński Szaniszló, Ivan Mazepa, Dimitrie Cantemir, XII. Károly svéd király stb.)? Milyen mértékben beszélhetünk száműzött fejedelmek kategóriájáról ebben az időszakban? Milyen szerepet játszott az emigráció ezeknek az uralkodóknak az életében? Hogyan tekintett rájuk a közvélemény a következő évszázadokban?

4) A fejedelmek személyes élményeinek kulturális és interkulturális vonatkozásai. A vizsgált időszak igen gazdag személyes beszámolókból (naplók, emlékiratok, levelezés, én-

dokumentumok stb.). Rákóczi fejedelem önéletrajzi írásaival (Emlékiratai és Vallomásai) kapcsolatos új kutatások lehetővé teszik számunkra, hogy kérdéseket tegyünk fel műveinek irodalmi és kulturális aspektusaival kapcsolatban. Melyek a fő forrásaik és lehetséges európai modelljeik? Milyen írásmódokat alkalmaztak (nyelvválasztás, átdolgozás, javítás stb.), és kik voltak ezeknek a műveknek az első olvasói? Mi a helyük a magyar és az európai irodalmi emlékezetben?

A konferencia 2026. október 8-án és 9-én kerül megrendezésre Budapesten.

- A nemzetközi résztvevők szállását és utazását (a lehetőségek függvényében) a szervezők biztosítják.
- A konferencia nyelve a francia és az angol.
- A konferencia előadásait a szervezők szeretnék megjelentetni.

Az előadásjavaslatokat (ideiglenes cím + maximum 300 szavas összefoglaló) elektronikusan kell benyújtani 2026. február 10-ig a következő címekre:

toth.ferenc@abtk.hu

etenyi.nora@btk.elte.hu

Szervezők

- G. Etényi Nóra (ELTE BTK)
- Tóth Ferenc (ELTE HTK)

A konferencia tudományos bizottsága

- Lucien Bély (Sorbonne Université/Institut de France)
- Fazekas István (ELTE BTK)
- Horn Ildikó (ELTE BTK)
- Kármán Gábor (ELTE HTK)
- Krász Lilla (ELTE BTK)
- Mészáros Kálmán (HM HIM)
- Molnár Antal (ELTE HTK)
- Pálffy Géza (ELTE HTK/MTA)
- Géraud Poumarède (Sorbonne Université)